

Sångsvanen i Lindesbergs kommun.

Mats Andersson

Historik

Mycket talar för att sångsvanen i äldre tider fanns häckande över hela landet. Ortmann och sjönamm som innehåller alf och ämt syftar på ett gammalt namn för sångsvan. I trakten av Grönbo finns en sjö som heter Ämten, vilket skulle betyda att det funnits sångsvan på platsen för länge sedan. I mitten på 1800-talet hade en hänsynslös jakt minskat antalet par och då fanns den endast med ett fåtal par kvar i Norrlands inland. På 1920-talet beräknades antalet par i Sverige till endast ca 20 st, vilka främst fanns i Lappland. På 1930-talet återinplanterades sångsvanen i Jämtland och under 1940-talet konstaterades häckningar i Skåne. Trohigen rörde det sig om frisläppta svanar från fågeldammar. I slutet av 1950-talet började den häcka i Småland (SOF 1990). År 1969 hade den så återkommit till vår kommun, då ett par häckade i Vängsjön utanför Vedeväg. Detta var en av de första häckningarna i mellansverige under modern tid och lite av en ornitologisk sensation då det begav sig.

Därefter ökade sångsvanen i allt snabbare takt som häckfågel i hela landet. Beståndet i Sverige beräknades 1985 till ca 500 häckande par och därefter fanns flera hundra revirhållande men inte häckande par (Arvidsson 1986). Under 1997 ska sångsvanen genom Sveriges Ornitologiska Förenings (SOF) försorg inventeras i landet och det kan därför vara lämpligt att redovisa den tidigare och nuvarande kända utbredningen i vår kommun. Frövi Fågelklubb

Hos oss, liksom i övriga landet, häckar de flesta paren i vegetationsrika vattenomgivna av myr eller försumpad skogsmark, dessutom i några rena skogssjöar. Det faktum att mängden igenväxande sjöar ökat detta århundrande har haft betydelse för den gymnassa utvecklingen på sångsvanspopulationen. På grund av boets svårtillgängliga placering har den dessutom få naturliga fiender. Mänskors störande uppträdande kan dock orsaka att boet lämnas och äggen blir tillgängliga för predatorer som t. ex korp och kråka. Även mink kan utgöra en fara för ungarna.

I och med sångsvanens expansion har det på vissa platser uppstått motsättningar med knölsvanspar som funnits på platsen. I dessa fall tycks sångsvanen gå segrande ur striderna. Från Skåne, i slottsdammen vid Löberöd, rapporteras om ett sångsvanspar som inledde sin etablering med att döda det häckande knölsvansparet (Ekberg & Nilsson 94).

Förekomsten i Lindesbergs kommun
Fram till och med år 1984 finns häckning rapporterad från 11 lokaler. Därutöver finns flera sommarfynd från minst sex lokaler med par utan att häckning konstaterats. Bland dessa återfinns Hökasjön, Öjämnen/Stråssa, Björkasjön, Spelmossen och vid Före detta Imansjön.

Under åren 1984-1995 har häckning, vid ett eller flera tillfällen, rapporterats från 25 lokaler.

Även under den här perioden finns sommarfynd från följande åtta lokaler med par utan att häckning konstaterats; Björkasjön, Hökasjön, Kåen, Lövsjön, Sällingsjön med Kånäsjön, Bysjön och Öjämnen/Stråssa. Sammanlagt finns det 26 kända häckningslokaler i kommunen (tabell 1 och karta).

Utvecklingen av sångsvanspopulationen kan även beskrivas med följande ackumulerade siffror med avseende på antalet kända lokaler för respektive år: 1984 11 kända lokaler, 1985 12 kända lokaler, 1986 18 kända lokaler, 1989 19 kända lokaler, 1991 21 kända lokaler, 1992 22 kända lokaler, 1993 24 kända lokaler, 1994 26 kända lokaler.

Rastningen

Utänför häckningstid uppträder sångsvanen i kommunen som rastare både höst-vinter och vår. Under våren är det i mars-april som de största flockarna har uppträtt och under hösten-vintern är det i november-december. Det är så gott som uteslutande i södra kommundelen som sångsvanarna rastar i större flockar. Framförallt Sjömosjön med omgivning (Västvallå-Orrkilen) är en viktig rastlokal, men även Finnåkerssjön och Österhammarsjön med omnejd har hytt stora flockar. Längre norrut har svanarna mer slumpmässigt uppträtt under olika år, beroende på tillgång till öppet vatten. Utänför Arbogaån med tillhörande vatten är det Morskogsjön som vissa år har hytt större flockar, främst under våren.

Stora flockar

Den största värflocken var ca 1000 ex Österhammarsjön 31.3 1961. Under 1970- och 1980-talen har antalet rastande sjunkit i antal. Höga siffror under senare år under våren har varit 320 ex Västvallå 4.4 1986, ca 400 ex i Bohrsån 11.3 1989, ca 400 ex Spannarbodasjön 3.3 1990. Från Sjömosjön kan nämnas 490 ex 28.3 1994, 300 ex 5.3 1995. Dessutom 300 ex i Lunten 8-9.4 och 13.4 1995.

De största höst-vinter-flockarna har varit 360 ex Sjömosjön 24.12 1984, 200 ex samma lokal 28.1 1990, 230 ex Västvallå 24.11 1985, 204 ex Finnåkerssjön

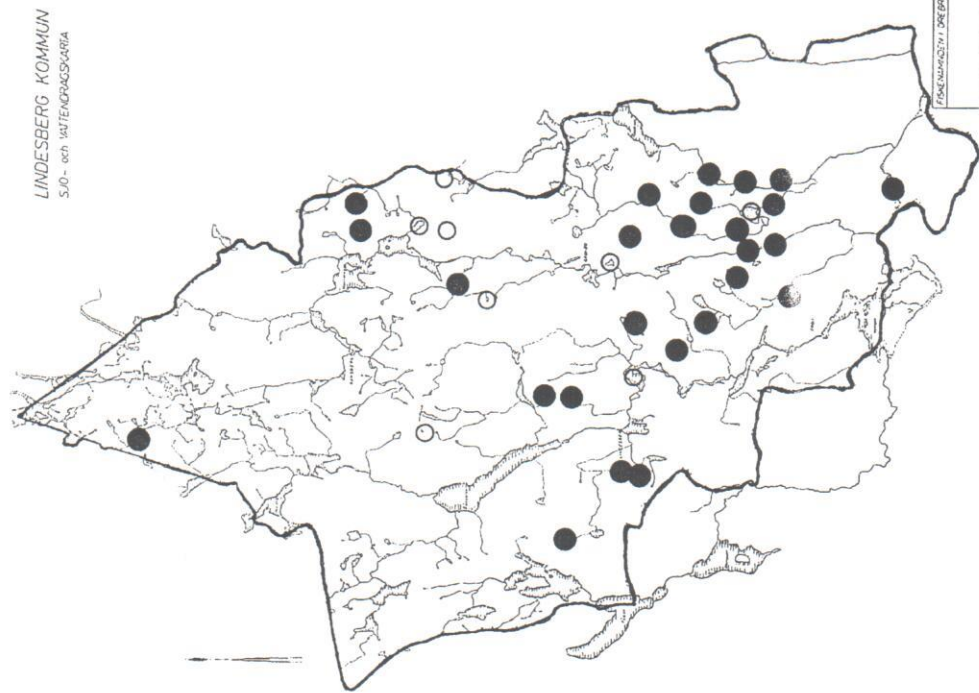
4.11 1994, 114-220 ex Österhammars-sjön 22.10 - 11.11 1994. En anmärkningsvärd vinterflock är också 140 ex Sjömosjön 3.1 1993.

Tabell 1. Lokaler där häckning av sångsvan skett i Lindesbergs kommun

Lokal	-84	-84-95
Vängsjön	x	x
Morskogasjön	x	x
Dammsjön/Björkhyttan	x	x
Unnasjön	x	x
Luntan	x	x
Österhammarssjön	x	x
Köttssjön	x	x
Hultasjön	x	x
Madsjön/Grimsjö	x	x
Finnåkerssjön	x	x
Sörtjärnen/Grimsö	x	x
Stora Andsjön		x
Norra Brunnssjön		x
Sörbysjön		x
Spannarbodasjön		x
Gällingen		x
F. d. Innansjön		x
Åssingeån/Österhammar		x
Fors/Sverkestaån		x
Hammarsjön		x
Gransjön		x
Övre sjön		x
Lilla Andsjön		x
Skrovlingen		x
Rymningefors		x
Långjärnen/Kloten		x

Totalt antal lokaler: 11 25

SÅNGSVAN - 1984 - 1995

- Konstaterad häckning
- Under häckningstid